

مدل تعالی لجستیک و زنجیره تامین

تألیف و گردآوری:

بهروز کریمی

محسن شیخ سجادیه

مجتبی سلیمانی سدهی

نازنین فروزش

انتشارات جهاد دانشگاهی

واحد صنعتی امیرکبیر

عنوان و نام پدیدآور	: مدل تعالی لجستیک و زنجیره تامین/ تالیف و گردآوری بهروز کریمی... و دیگران.
مشخصات نشر	: تهران: جهاد دانشگاهی، واحد صنعتی امیرکبیر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۸۴ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۱۸۰۰۰۰ ریال: 3-300-210-964-978: ISBN
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: تالیف و گردآوری بهروز کریمی، محسن شیخ سجادی، مجتبی سلیمانی سدهی، نازنین فروزش.
یادداشت	: واژه نامه.
موضوع	: تدارکات بازرگانی—Business logistics
موضوع	: تدارکات بازرگانی — مدیریت—Business logistics — Management
موضوع	: مدیریت تولید—Production management
موضوع	: تدارکات بازرگانی — ایران — ارزشیابی—Business logistics — Iran — Evaluation
شناسه افزوده	: کریمی، بهروز، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده	: جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر
رده بندی کنگره	: HD۳۸۱/۵/م۴ ۱۳۹۸
رده بندی دیوب	: ۶۵۸/۵
شماره کتابخانه ملی	: ۵۶۴۳۸۸۱

این کتاب در جلسه ۹۷/۰۹/۱۹ شورای نشر کتاب
جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر پس از طی مراحل
ارزیابی علمی، مجوز چاپ و انتشار دریافت نموده است.

واحد صنعتی امیرکبیر

مدل تعالی لجستیک و زنجیره تامین

تألیف و گردآوری: بهروز کریمی، محسن شیخ سجادی، مجتبی سلیمانی سدهی، نازنین فروزش

ناشر	: جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر
مدیر مسؤول	: دکتر مهدی وره‌ای
نوبت چاپ	: اول
سال چاپ	: ۱۳۹۸
قطع	: وزیری
شمارگان	: ۵۰۰ نسخه
قیمت	: ۱۸۰۰۰۰ ریال
طراح	: آرزو انصاری
چاپخانه	: اصیل

ISBN: 978-964-210-300-3

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۰-۳۰۰-۳

نمایشگاه و فروشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، روبروی خیابان سمیه، جنب دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر تلفن: ۹۸۱ ۹۵۰ ۹۸۲۱۶۶+ تلفکس: ۹۸۲ ۹۵۰ ۹۸۲۱۶۶+
www.jdamirkabir.ac.ir
فروشگاه اینترنتی:

پیشگفتار

لجستیک و زنجیره تامین امروزه بخش مهمی از اقتصاد کشورها اعم از تولید و تجارت را شکل می‌دهد. در واقع کمتر فعالیت تولیدی و تجاری یافت می‌شود که متکی بر فعالیت‌های لجستیکی چون حمل‌ونقل، ذخیره‌سازی، توزیع، تامین و مواردی از این قبیل نبوده و در چارچوب الگوی مدیریت زنجیره تامین حرکت نکند. کارآمدی فعالیت‌های لجستیکی در بنگاه‌های تولیدی و تجاری که جزیی از زنجیره تامین هستند، یکی از عواملی است که بهره‌وری در زمان و هزینه را برای بنگاه‌ها به دنبال خواهد داشت. در یک تعریف جامع مدیریت زنجیره تامین عبارتست از فرایند برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و کنترل کارها با حداقل هزینه برای رانداشت مواد خام، موجودی در فرایند، کالاهای نهایی و محصولات قابل استفاده مجدد و غیرقابل استفاده و در اطلاعات مرتبط و امور مالی از نقطه ابتدا تا زمان مصرف به منظور تامین خواسته مشتریان. از دغدغه‌های لجستیک تجاری دامن‌های از فعالیت‌های ضروری تجاری همچون: حمل‌ونقل، انبارداری، یکپارچه‌سازی با سایر بخش‌های تجاری، امور گمرکی و تبادلات مرزی تا سیستم‌های توزیع بین‌المللی و درون‌کشوری را شامل می‌شود.

گسترده‌گی و جامعیت لجستیک و زنجیره تامین در شبکه تولید و تجارت کنونی کشورها و حرکت به سمت زنجیره‌های تامین جهانی در سطح بین‌المللی، لزوم توجه دولتمردان و فعالان بخش خصوصی کشورمان را به این مقوله می‌نمایاند. در همین راستا، تشویق و فرهنگ‌سازی را می‌توان یکی از راهکارهایی دانست که در ارتقای نقش و جایگاه لجستیک و زنجیره تامین در کشورمان، سودمند و مؤثرتر خواهد بود. امروزه بهره‌گیری از چارچوب‌هایی چون مدل‌های تعالی با نگرشی کل‌نگر، یا ایجاد نظامی جامع جهت ارزیابی زنجیره‌های تامین می‌تواند به عنوان ابزاری قوی برای شناخت نقاط قوت، ضعف، زمینه‌های بهبود و اقدامات اصلاحی و بهبودهای مناسب به کار رود و سطح تعالی زنجیره تامین، اجزاء و فرایندهای آن را در ابعاد مختلف مشخص نماید.

جوایز ملی و بین‌المللی در حوزه لجستیک و زنجیره تامین مدت‌هاست که در مناطق مختلف جهان برگزار شده و از برندگان این جوایز در بخش‌های مختلف تقدیر می‌شود. یکی از مهمترین اهداف برگزاری این جوایز، تشویق و ترغیب بنگاه‌ها اعم از تولیدی-تجاری و ارایه‌کنندگان خدمات لجستیکی به حرکت در مسیر بهبود و تعالی فعالیت‌های لجستیکی و زنجیره تامین ارایه شده و نیز تشویق بخش‌های آموزشی و پژوهشی به کمک در پیشبرد دانش علمی و کاربردی لجستیک و زنجیره تامین است.

به دنبال موفقیت مدل‌های سنجش تعالی در سطح سازمان‌ها (همچون جایزه دمی‌نگ در حوزه کیفیت، جایزه ملی کیفیت مالکولم بالدريج و مدل تعالی سازمانی EFQM)، طی یکی دو دهه اخیر، تلاش‌هایی جهت طراحی جوایز بخشی و تخصصی شده است. یکی از این بخش‌های تخصصی که کشورهای پیشرو اقدام به طراحی جایزه برای آن کرده‌اند، لجستیک و زنجیره تامین است.

در کشور ایران نیز گرچه جوایزی در حوزه‌های مختلف تعریف شده و هر ساله شرکت‌های برتر در آن شناسایی و معرفی می‌شوند که از جمله آنها می‌توان به جایزه ملی بهره‌وری، جایزه تعالی سازمانی، جایزه ملی کیفیت و مانند آن اشاره نمود؛ اما در این بین، جای جایزه‌ای تحت عنوان «جایزه ملی لجستیک و زنجیره تامین» در کشورمان خالی بوده است.

در همین راستا، دانشگاه صنعتی امیرکبیر به عنوان یکی از قطب‌های علمی و دانشی لجستیک و زنجیره تامین در کشور و در تعامل و بهره‌گیری از صاحب‌نظران و نهادهای ذیربط، اقدام به طراحی و پیاده‌سازی «مدل تعالی لجستیک و زنجیره تامین» نموده است.

این کتاب، درآمدی است بر معرفی مدل تعالی لجستیک و زنجیره تامین که مقرر است به صورت سالیانه برگزار گردیده و طی آن، میزان بهره‌وری و تعالی شرکت‌ها، بنگاه‌ها و سازمان‌های فعال اقتصادی کشورمان در حوزه لجستیک و زنجیره تامین ارزیابی و سنجش گردد.

دی‌ماه ۱۳۹۷

فهرست

فصل ۱: تجربیات جهانی برگزاری جوایز لجستیک و زنجیره تامین	۱۳
مقدمه	۱۳
۱-۱- ویژگی‌های جوایز لجستیک و زنجیره تامین در جهان	۱۳
۱-۱-۱- محدوده جغرافیایی	۱۴
۱-۱-۲- حوزه موضوعی	۱۴
۱-۱-۳- نوع مخاطبین	۱۵
۱-۱-۴- رویکرد ارزیابی	۱۵
۱-۱-۵- برگزار کننده جایزه	۱۵
۱-۱-۶- بخش‌های مسابقه در جوایز	۱۶
۱-۱-۶-۱- بخش‌های مختلف جوایز برای صنعت لجستیک	۱۷
۱-۱-۶-۲- بخش‌های جوایز برای حوزه زنجیره تامین	۱۷
۱-۱-۷- اهداف برگزاری جوایز	۱۸
۱-۱-۸- منافع حاصله برای برندگان جوایز	۱۸
۲-۱- آمار برگزاری جوایز لجستیک و زنجیره تامین در جهان	۱۹
۲-۱-۱- آمار برگزاری جوایز لجستیک و زنجیره تامین در جهان	۱۹
۲-۲-۱- جوایز لجستیک و زنجیره تامین در اروپا	۲۱

- ۳-۲-۱- جوایز لجستیک و زنجیره تامین در سایر قاره‌ها ۲۳
- ۳-۱- مطالعه موردی تعدادی از جوایز لجستیک و زنجیره تامین جهان ۲۴
- ۱-۳-۱- جایزه تعالی زنجیره تامین ۲۴
- ۱-۱-۳-۱- اهداف جایزه ۲۵
- ۲-۱-۳-۱- بخش‌های جایزه ۲۵
- ۳-۱-۳-۱- تقسیم‌بندی منطقه‌ای جوایز ۲۵
- ۴-۱-۳-۱- نحوه ارزیابی شرکت‌کنندگان ۲۵
- ۲-۱-۲-۱- جایزه اروپایی تعالی زنجیره تامین ۲۶
- ۱-۲-۳-۱- اهداف جایزه ۲۶
- ۱-۲-۳-۱- بخش‌های جایزه ۲۶
- ۳-۲-۳-۱- نحوه ارزیابی شرکت‌کنندگان ۲۸
- ۳-۳-۱- جایزه اروپایی تعالی لجستیک ۲۸
- ۴-۳-۱- سایر جوایز خاص صنعت لجستیک (ارزیابی مجموعه معیار) ۲۹
- ۵-۳-۱- سایر جوایز خاص صنعت لجستیک (ارزیابی پروژه‌ای) ۳۲
- جایزه لجستیک و حمل‌ونقل ایرلند ۳۲
- ۶-۳-۱- سایر جوایز لجستیک عمومی (ارزیابی پروژه‌ای) ۳۴
- فصل دوم: تشریح مدل تعالی زنجیره تامین** ۳۹
- ۲-۱- حوزه موضوعی برگزاری و محدوده جغرافیایی ۳۹
- ۲-۲- اهداف و مزایای برگزاری جایزه ۳۹
- ۲-۳- نوع مخاطبین ۴۰
- ۲-۴- سطوح جایزه ۴۱
- ۲-۵- رویکرد ارزیابی متقاضیان ۴۱

۴۲	۲-۶ تشریح معیارها و زیرمعیارهای مدل ارزیابی
۴۲	۱- برنامه‌ریزی
۴۴	۲- مشارکت
۴۶	۳- لجستیک
۵۰	۴- مدیریت محصول
۵۲	۵- زیرساخت‌های مدیریتی
۵۵	۶- نتایج، شرکا، تامین‌کنندگان و پیمانکاران
۵۶	۷- رایج‌ترین مشتریان و مصرف‌کنندگان
۵۷	۸- نتایج بسته به محیط اجتماعی
۵۸	۹- نتایج کلیدی زنجیره تامین
۶۱	فصل سوم: نحوه ارزیابی و امتیازدهی مدل جایزه ملی لجستیک و زنجیره تامین
۶۱	۱-۳ ارزیابی و امتیازدهی به بخش نتایج
۶۲	۱-۱-۳ مرتبط و قابل استفاده بودن
۶۴	۱-۲-۳ عملکرد
۶۷	۲-۳ ارزیابی و امتیازدهی به توانمندسازها
۶۷	۱-۲-۳ رویکرد
۶۷	۱-۱-۲-۳ مناسب بودن
۶۸	۲-۱-۲-۳ یکپارچگی
۶۹	۲-۲-۳ جاری‌سازی
۶۹	۱-۲-۲-۳ پیاده‌سازی
۶۹	۲-۲-۲-۳ نظام‌مندی
۷۰	۳-۲-۳ ارزیابی و اصلاح
۷۰	۱-۳-۲-۳ یادگیری و خلاقیت
۷۱	۲-۳-۲-۳ بهبود و نوآوری

پیوست ۷۵

پیوست ۱: کارنامه ارزیابی ۷۵

۱- معیارهای توانمندساز ۷۵

۲- معیارهای نتایج ۷۶

۳- امتیاز کل ۷۶

پیوست ۲: تشریح واژگان کلیدی ۷۷

واژه‌نامه ۷۹

منابع ۸۳